

PROFRAZELE *DA* ȘI *NU* ÎN LIMBA ROMÂNĂ ȘI CORESPONDENȚELE LOR ÎN LIMBA ARABĂ MODERNĂ STANDARD – O ABORDARE CONTRASTIVĂ

Irina DINCĂ
(Universitatea de Vest din Timișoara)

irina.dinca@e-uvvt.ro

The Pro-Sentences *Da* and *Nu* in Romanian Language and Their Correspondents in Modern Arabic Language – A Contrastive Approach

This paper aims to present contrastively some functional and pragmatic aspects of the main affirmative pro-sentence (*da*) and the symmetric negative pro-sentence (*nu*) in Romanian and their corresponding particles of affirmative and negative response in Modern Standard Arabic. We will discuss the functionality of this pair of adverbs in their syntactic context, in discourse and in communicational interaction, revealing their pragmatic values. The analysis will emphasize the consequences of the anaphoric nature of the pro-sentences and the contextual connections with the previous sentences, which can totally change the meaning of these apparently simple and transparent particles. Both pro-sentences are elliptic formulas which stand for assertive, interrogative or exclamatory sentences, expressing affirmation and negation in a broad sense, including the intentional nuances of acceptance and rejection, agreement and disagreement. This approach will also refer to the special situation in which either the affirmative adverb *da* or the negative adverb *nu* is included in a composed pro-sentence, when preceded by the adversative adverb *ba*, creating the adversative structures *ba da*, used to contradict the preceding negative sentences, and *ba nu*, used to contradict affirmative statements or presuppositions. This contrastive analysis of the main affirmative and negative pro-sentences in Romanian and Modern Standard Arabic reveals some similarities and differences between the affirmation and negation patterns in the two languages, which can be integrated into the teaching process, in order to enhance the metalinguistic awareness of Arab students in learning Romanian as a second language.

Keywords: *affirmation; negation; pro-sentence; pragmatics; contrastive analysis; Romanian as second language*

În această lucrare vom urmări câteva aspecte funcționale și pragmatice ale profrazei prototipice pentru afirmație, adverbul afirmativ *da*, și ale perechii ei simetrice, profraza tipică a negației, adverbul negativ *nu*. Cele două profraze din limba română vor fi puse în oglindă cu particulele răspunsului afirmativ, respectiv ale răspunsului negativ din limba arabă modernă standard, pentru a semnală similitudinile și diferențele dintre cele două sisteme lingvistice. O astfel de abordare poate să fie integrată în procesul de predare a limbii române pentru studenții arabi, pentru a le facilita înțelegerea structurilor lingvistice care pot fi puse în corespondență în cele două limbi, fără a face apel la o limbă intermediară ca limba engleză sau limba franceză. De multe ori, engleza și franceza, nefiind limbi materne, nu sunt îndeajuns de temeinic asimilate în structurile lor de profunzime, iar comparația cu acestea ar crea și mai mari confuzii. În plus, de multe ori limba intermediară poate să funcționeze după alte mecanisme lingvistice, care derutează și bruiază procesul de asimilare a structurilor specifice limbii române. Dar în același timp, studenții străini au nevoie de găsirea unor echivalente sintactice, semantice și pragmatice în

limba lor nativă pentru structurile cu care se confruntă în procesul de achiziție a limbii țintă. O imagine în oglindă a celor două seturi de structuri lingvistice corespondente, din L1 și L2, cu asemănările și distanțările inerente, poate să faciliteze comprehensiunea, dezvoltând totodată conștiința metalingvistică a studenților.

I. Profraza *da*

Afirmația este definită, în *Gramatica Academiei – limba română*, drept „termenul nemarcat al raportului polar *afirmativ (pozitiv)/ negativ*”, indicând „o stare de lucruri, o acțiune sau un obiect ca existente” (GALR2 2008: 671). Afirmația, ca și negația, se manifestă pe trei paliere interrelaționate: „la nivelul predicăției semantico-sintactice (pentru care este preferabilă desemnarea ca *formă pozitivă*), la nivelul enunțiativ (ca tip de enunț, *afirmația* propriu-zisă)” și, în sens larg „și în esență impropriu” al termenului *afirmație*, la nivelul „dialogic (ca *acceptare* a unei propoziții sau ca *exprimare a acordului dintre interlocutori*)” (*Ibidem*). Dacă la primul nivel, forma pozitivă este nemarcată, celelalte două niveluri au în comun o serie de mijloace expresive similare, în primul rând, profraza afirmativă *da*, simetrică profrazei negative *nu*. În continuare, vom semnala câteva aspecte funcționale ale profrazei *da* în planul enunțiativ și în cel dialogic, în corelație cu valențele pragmatice pe care aceasta le cumulează și le vom pune în oglindă cu formele corespunzătoare din limba arabă modernă standard.

Mai puțin complex decât profraza simetrică *nu*, adverbul afirmativ *da* încorporează, cu toate acestea, multiple nuanțe pragmatice, în funcție de contextele variate în care este inserat. Profraza face parte din „clasa proformelor”, unități lingvistice având capacitatea „de a sta în locul altora”, funcționând ca substitute ale „altor termeni, cuvinte, grupuri de cuvinte, propoziții” (GALR1 2008: 57-58). Profraza este o expresie anaforică, fiind o reluare sintetică a unei propoziții, a unei fraze sau unei secvențe textuale anterioare. În ceea ce privește profraza *da*, enunțul antecedent poate fi asertiv, exclamativ sau interogativ, în ultimul caz interogativa fiind obligatoriu totală, solicitând un răspuns de tipul *da* sau *nu*, întrucât nu este posibilă „reluarea anaforică a unei aserțiuni presupuse de o interogativă parțială” prin profraza *da* (GALR2 2008: 672). În toate aceste cazuri, profraza *da* din limba română funcționează similar cu particula răspunsului afirmativ نعم din limba arabă modernă standard, care face parte, alături de particula răspunsului negativ لا, din „categoria particulelor de răspuns (أحرف الجواب)” (Dobrișan 2014: 350):

- *Fata e frumoasă. – Da.* – البنت جميلة. – نعم.
- *Ce frumoasă e fata! – Da.* – البنت جميلة! كم – نعم.
- *E frumoasă fata? – Da.* – هل البنت جميلة؟ – نعم.
- *Unde e fata? – *Da.* – أين البنت؟ – *نعم.

Profraza *da* poate să fie însoțită de „modalizatori epistemici de certitudine” (GALR2 2008: 677), precum *sigur, desigur, firește, evident, bineînțeles, exact, corect* etc., care pot să i se și substituie profrazei *da*, astfel de structuri având rolul de a întări afirmația. Același mecanism poate fi reperat și în limba arabă modernă standard, un exemplu fiind „particula de răspuns” afirmativ „أجل” (‘*da, desigur*’)” (Dobrișan 2014: 351):

- *E un om de încredere! – Da, desigur!* – هو موثوق! – نعم، أجل!

Așadar, profraza independentă *da* poate să constituie o propoziție de sine stătătoare, dar ea poate să fie și integrată prin coordonare sau subordonare într-o structură sintactică. Astfel profraza *da* poate să intre într-un raport de coordonare prin conjuncția disjunctivă *sau* cu profraza *nu*, într-o construcție de tipul:

هل البنت جميلة ، نعم لا؟ – *Este frumoasă, da sau nu?*

De asemenea, profraza *da* poate intra într-o relație de coordonare cu un antecedent la forma negativă, „cu care intră într-o asociere contrastivă” (GALR2 2008: 672), acest tip de structură funcționând similar și în limba arabă:

أمس لم يأت، اليوم نعم. – *Ieri nu a venit, azi da.*

Profraza *da* poate fi integrată și într-un raport de subordonare, fiind precedată cu precădere de conjuncția subordonatoare *că*, același tipar sintactic regăsindu-se și în limba arabă modernă standard:

أمل أنعم. – *Sper că da.*

Această structură este recurentă în vorbirea indirectă, atât în limba română (profraza *da* fiind precedată de conjuncția subordonatoare *că*), cât și în limba arabă (fără ca particula نعم să fie precedată de vreo conjuncție):

سألته إذا يأتي وقال نعم. – *L-am întrebat dacă vine și a spus că da.*

Precedată de conjuncția *dacă*, profraza *da* intră în alcătuirea unei construcții condiționale, similare structurii إذا نعم din limba arabă, în care particula نعم este precedată de conjuncția subordonatoare إذا, ‘dacă’ (Dobrișan 2014: 360):

إذا نعم، أقول ذلك يمكنك إعطاء إجابة؟! – *Poți să dai un răspuns? Dacă da, spune!*

În funcție de context, profraza *da* poate să cumuleze și alte valențe funcțional-pragmatice, care ies din sfera afirmației propriu-zise. Astfel, *da* poate să devină o simplă „marcă fatică”, funcționând ca un mijloc de „confirmare a contactului” (GALR2 2008: 674-675):

– اشتريت الكتاب. – *Da.* – نعم. – *Am cumpărat cartea.*

O situație similară, în care profraza își pierde funcția afirmativă, este cea în care *da* interogativ urmează unei propoziții asertive, în aceeași măsură în care dispare și finalitatea interogației, întrucât răspunsul apare deja în propoziția antecedentă:

– الكتاب على الطاولة. نعم؟ – *Da?* – *Cartea e pe masă.*

Totodată, profraza *da*, în plan dialogic, poate funcționa ca o afirmație în sens extins, cel de exprimare a acordului, de acceptare a unei invitații, de răspuns pozitiv la o cerere etc.:

– هل تأتي معنا إلى المسرح؟ – نعم. – *Da.* – *Vii cu noi la teatru?*

– هل تقرضني الكتاب؟ – نعم. – *Da.* – *Îmi împrumuți cartea?*

II. Profraza *nu*

Negația este, potrivit definiției din *Gramatica Academiei – limba română (Ibidem: 680)*, un procedeu lingvistic (gramatical), care se manifestă pe două planuri complementare, cel semantic-referențial și cel enunțiativ. Pe de o parte, „la nivelul logico-semantic al predicăției, negația prototipică indică în mod explicit nonexistența unor stări de lucruri, fapte și obiecte.” (*Ibidem*). Pe de altă parte, la nivel discursiv, „negația realizează o contraasertiune, care presupune existența sau posibilitatea unei afirmații anterioare (prin care se asertează existența stărilor de lucruri respective)” (*Ibidem*). În plus, în planul interacțiunii conversaționale, „termenul *negație* se aplică, în sens larg, și unor acte de refuz și respingere la nivel pragmatic”, având în comun cu negația propriu-zisă „unele mijloace lingvistice de bază”, în primul rând profraza *nu*, care devine în acest caz o formă de „exprimare a dezacordului” sau o „replică de respingere” (*Ibidem*). În cele ce urmează, ne vom opri asupra unor aspecte funcționale ale profrazei *nu* în plan discursiv și dialogic, identificând totodată valențele pragmatice pe care aceasta le încorporează, și le vom pune în oglindă cu formele corespunzătoare din limba arabă modernă standard.

Aparent simplă, profraza *nu* înglobează o largă paletă de nuanțe pragmatic-interactive, putând fi decodată adecvat doar prin raportarea ei la contextul în care se integrează. Profraza independentă *nu* este „întotdeauna anaforică” (*Ibidem*), fiind în relație directă cu o propoziție sau frază anterioară, fie ea asertivă sau interogativă, în ambele cazuri ea exprimând eliptic un enunț negativ subînțeles sau implicit. Profraza *nu*, ca și profraza *da*, nu poate să constituie răspunsul unei interogative parțiale:

- *Fata e frumoasă.* – **Nu.** – لا – البنت جميلة.
- *Fata e frumoasă?* – **Nu.** – لا – البنت جميلة.
- *Unde e fata?* – ***Nu.** – لا* – أين البنت؟

Profraza independentă *nu* poate să constituie o propoziție de sine stătătoare, de cele mai multe ori, ca un răspuns la o interogație anterioară sau poate fi integrată prin coordonare sau subordonare într-o structură sintactică. În primul caz, profraza *nu* din limba română funcționează similar cu particula răspunsului negativ لا din limba arabă modernă standard:

- *Ai înțeles?* – **Nu.** – لا – هل فهمت؟

Când profraza *nu* intră într-un raport de coordonare prin conjuncția disjunctivă *sau* cu propoziția anterioară, structura din limba română e construită pe un tipar asemănător celui din limba arabă, unde particula negativă لا este precedată de conjuncția disjunctivă أو, folosită în „construcțiile cu alternanță, mai ales în cele interogative” (Dobrișan 2014: 358):

- Mergem sau nu?* – لا؟ هل نذهب أو؟

Profraza *nu* poate fi integrată și într-un raport de subordonare, fiind precedată de o conjuncție subordonatoare de tipul *că*, *să* etc. Și în acest caz există o construcție asemănătoare în limba arabă standard, și anume, când particula negativă intră în componența unor conjuncții subordonatoare precum لا ‘să nu’:

- Sper că nu.* – لا. أمل

De fapt, în aceste situații, profraza *nu* poate fi considerată și o formă eliptică de exprimare, enunțul putând fi continuat cu verbul subînțeles:

- Mergem sau nu mergem?* – لا نذهب؟ هل نذهب أو؟
- Sper că nu plouă.* – لا تمطر. أمل

Această posibilitate de continuare a profrazei *nu* prin propoziția pe care o presupune nu apare și la profraza afirmativă *da*, care se cere substituită de propoziția pe care o înlocuiește. Constatând această asimetrie, Rodica Zafiu o explică printr-o suprapunere în acest context a celor două omonime, *nu* ca profrază și *nu* ca marcă a negației verbale (GALR2 2008: 699).

Uneori este greu de distins dacă profraza *nu* substituie o negație totală sau propozițională, care presupune negația predicatului, sau o negație parțială, a unui constituent nonverbal al propoziției. Acest echivoc (Duminte 2003: 23) apare în răspunsuri la întrebări cu potențial ambiguu, ce susțin o dublă interpretare, dezambiguizarea putând fi posibilă doar prin situarea în contextul comunicațional specific:

- A ajuns Gabriel? – **Nu**(, **nu** a ajuns). sau – **Nu**(, **nu** Gabriel a ajuns, ci altcineva).
- لا، لم يكن جبريل الذي وصل، ولكن شخص آخر). – لا (، لم يصل). – هل وصل جبريل؟

După cum se poate observa, omonimia din limba română între marca negației verbale *nu* și profraza *nu* nu are întotdeauna un corespondent în limba arabă modernă standard, întrucât această omonimie este doar parțială. De exemplu, ea este valabilă pentru forma negativă a verbului la modul indicativ, aspectul neîndeplinit, timpul prezent, în care verbul este precedat de لا, dar nu se regăsește în formele de la timpul trecut sau de la timpul viitor, care cer alte particule negative, لم, respectiv لن (Dobrișan 2014: 346). În acest caz, particula negativă este cea care preia marca temporală și nu forma verbală ce o urmează, fapt fără corespondent în limba română:

لا، لا يذهب إلى باريس. – *Nu, nu mergela Paris.*
لا، لم يذهب إلى باريس. – *Nu, nu a mers la Paris.*
لا، لن يذهب إلى باريس. – *Nu, nu va merge la Paris.*

Această omonimie între marca negației verbale *nu* și profraza *nu*, cu o plajă mai restrânsă în limba arabă, poate genera o serie de ambiguități în situația în care profraza *nu* este urmată de o propoziție asertivă afirmativă, întrucât în acest caz doar virgula în scris și intonația specifică în vorbire pot să facă distincția între aserțiunea dorită a fi transmisă și cea contrară, în care *nu* nu mai este profrază, ci morfem al negației verbale:

لا، يذهب إلى المسرح. – *Nu, merge la teatru.*
لا يذهب إلى المسرح. – *Nu merge la teatru.*

Pentru o înțelegere adecvată a mesajului concentrat în profraza negativă, este necesară raportarea la „replica anterioară, care are rolul de stimul și care conține antecedentul anaforelor negative” (GALR2 2008: 700). Astfel, profraza *nu* este mijlocul prototipic de negare a unei afirmații anterioare sau de răspuns la o întrebare totală, care cere un răspuns prin *da* sau *nu* (*Ibidem*). Acestea îi corespunde o întrebare introdusă prin particula interogativă هل în limba arabă modernă standard:

– أخوك طالب – لا. – *Nu.*
– أخوك طالب؟ هل – لا. – *Nu.*

Pe lângă valoarea generică a unei negații neutre, profraza *nu* cumulează o largă paletă de nuanțe ce pot fi explicitate doar printr-o așezare adecvată într-un context extins. De pildă, profraza *nu* și corespondentul لا din limba arabă modernă standard pot să exprime și refuzul unei invitații, al unei rugăminți sau al unui ordin:

– هل تأتي معنا إلى السينما؟ – لا. – *Nu.*
– هل تقرضني دراجتك؟ – لا. – *Nu.*
– اشرب الحليب! – لا. – *Nu.*

De asemenea, profraza *nu*, rostită cu intonație exclamativă, poate să exprime o interdicție, în cadrul unor „acte de limbaj de tip prohibitiv (interzicere)” (*Ibidem*: 681):

– أريد فتح النافذة. – لا! – *Nu!*

În astfel de cazuri, când profraza *nu* are o valoare exclamativă, ea poate fi apropiată de categoria gramaticală a interjecției (Dominte 2003: 132). O altă situație de acest gen este reprezentată de un „*nu* imperativ” identificat de Constatin Dominte ca un echivalent al unei propoziții imperative de tipul *Nu mai spune!*, *Taci (că nu te cred)!* sau *Fugi de aici!*, exprimând uimirea și îndoiala (uneori mimată):

– اجتزت الامتحان! – لا (= لا اصدق هذا)! – *Nu (=nu pot să cred)!*

Tot o posibilitate de exprimare a mirării corelate cu neîncrederea o reprezintă și profraza interogativă *nu*. Acest *nu* interogativ poate cumula și alte nuanțe expresive, precum nemulțumirea, stupoarea, indignarea, care sunt greu de transpus într-o formă scrisă, întrucât intonația este elementul suprasedgmental ce transmite aceste valențe pragmatice:

– جبريل لا يجيب على الهاتف! – لا؟ – *Nu?*
– لم أدرس أي شيء! – لا؟ – *Nu?*

Profraza *nu* interogativă, atașată de data aceasta la o întrebare afirmativă sau negativă, funcționează ca o anticipare a unui răspuns care să confirme ipoteza implicată din întrebarea la care este atașată. Pe de o parte, dacă presupuziția anterioară are formă afirmativă, profraza *nu* ce îi urmează este un indiciu al așteptării unei aprobări, a unei confirmări a acestei ipoteze, deci a unei aserțiuni pozitive. Interesant este că în acest caz se poate folosi și profraza *da*, aceasta având exact aceeași funcție, de „semnal de apel, de cerere de reconfirmare” (GALR2 2008: 673):

A plecat, nu? – غادر، أليس كذلك؟

A plecat, da? – غادر، أليس كذلك؟

Pe de altă parte, dacă presuposiția are o formă negativă, profraza *nu* care îi este atașată devine un indiciu al așteptării unei confirmări a ipotezei negative, deci a unei aserțiuni negative:

Nu a plecat, nu? – لم يغادر، أليس كذلك؟

În aceste cazuri, profraza *nu* intră, ca și profraza simetrică *da*, în alcătuirea relativ fixă a „întrebărilor de confirmare” din tipologia propusă în *Gramatica Academiei – Limba Română*, putând fi substituită prin alte structuri sintactice și lexicale relativ fixe, precum: *așa e?*, *așa-i?*, *nu e așa?*, *nu-i așa?* etc. (GALR2 2008: 42-43) De altfel, structura corespondentă din limba arabă este *أليس كذلك؟*, ‘nu este așa?’, care include verbul cu o paradigmă incompletă *ليس*, ‘a nu fi’, considerat „o soră a lui *كان* („a fi”) (Ryding 2005: 642-643). De fapt, *ليس* are statutul de „copulă negativă” (Abu-Chacra 2007: 290), fiind utilizat în perechea la forma negativă a propoziției *ecuacionale*, în care verbul *a fi* (*يكون* / *كان*) la indicativ prezent, forma afirmativă, este, în general, omis, fiind subînțeles (Ryding, 2005: 634).

O altă situație în care profraza *nu* aduce o confirmare și exprimă un ecou al propoziției anterioare este atunci când „antecedentul este un enunț negativ”, iar o replică negativă poate reprezenta „o formă de realizare a acordului” (GALR2 2008: 700). Această manieră de confirmare a unui enunț negativ prin profraza *nu* poate crea confuzii studenților arabi care învață limba română și poate conduce la serioase neînțelegeri și răsturnări de sens, deoarece structura discursivă corespondentă din limba arabă modernă standard este inversă, o întrebare negativă putând fi confirmată prin particula afirmativă *نعم* („da”) (Dobrișan 2014: 351):

– *Nu mănânci dulciuri?* – *Nu.* – لا تأكل الحلويات؟ – نعم.

Acesta nu este însă singurul mod de a confirma în limba arabă modernă standard o presuposiție negativă. O altă variantă este particula negativă *كلا*, „nu!; în nici un caz!”, care are în componența ei particula negativă *لا* și care exprimă „o negație întărită”, fiind utilizată ca profrază în limba arabă, fie ca răspuns la o întrebare, fie după altă negație (*Ibidem*: 350):

– *Refuzi invitația mea?* – *Nu! În nici un caz!* – لا! – هل ترفض دعوتي؟ – كلا!

Acestei particule de negație intensificată din limba arabă, *كلا*, îi corespunde în limba română o serie de formule expresive de întărire a profrazei *nu*, precum: *categoric nu*; *evident că nu*; *sigur că nu*; *desigur că nu*; *fără îndoială că nu* etc. Un alt fenomen interesant întâlnit în limba română, dar care poate fi reperat și în limba arabă, este întărirea negației prin reluarea în scopuri emfatică (Dominte 2003: 133) a profrazei *nu*, care poate fi repetată chiar de mai multe ori sau poate fi integrată în construcții multiplicative de tipul: *nu și nu*; *nu și iar nu*; *nu, nu, nu, de trei ori nu*:

– *Mănâncă ciorba!* – *Nu, nu! Nu mănânc ciorba!* – لا! لا! أكل الشوربة! – لا، لا، لا! تأكل الشوربة!

Alte forme de intensificare a negației presupun întărirea profrazei *nu* prin alăturarea unor „termeni negativi de intensificare”, care pot să i se și substituie. Din această categorie fac parte adverbele negative *deloc*, *defel*, *nicidecum*, care pot fi asociate cu corespondentele lor din limba arabă modernă standard *أبداً* („nicidecum”) și *مطلقاً* („absolut deloc”) (Dobrișan 2014: 350):

– *Ai vreo problemă?* – *Nu! Nicidecum!* – لا! أبداً! – هل لديك مشكلة؟ – لا! أبداً!

– *Este grea această lecție?* – *Nu! Deloc!* – لا! مطلقاً! – هل هذا الدرس صعب؟ – لا! مطلقاً!

III. Adverbul *ba*

Un statut special în limba română îl are adverbul *ba*, considerat în ediția din 1966 a *Gramaticii Academiei* „cuvânt de negație” (GA2 1966: 54), respectiv „adverb neanalizabil”

(GALR1 2008: 588) „adversativ” (GALR2 2008: 674) în *Gramatica Academiei – Limba Română*, fără a i se mai acorda un subcapitol distinct în cadrul capitolului dedicat negației. Mai mult, cele două valori inerente acestui morfem aparte pot fi surprinse mai ușor urmărind disocierea pe care o face Constantin Dominte între „adverbul negativ profrază **Ba₁**”, sinonim regional al profrazei *nu*, și „adverbul asertiv de întărire **Ba₂**”, care intră în componența „adverbului profrază compus **Ba da**” (Dominte 2003: 31-32):

Ba₁: –*Ai fost la medic?* – **Ba!** (= **Nu!**) – لا! – هل ذهبت إلى الطبيب؟ –

Ba₂: –*Nu ai învățat lecția?* – **Ba am învățat-o!** – لم تتعلم الدرس؟ – بلى، تعلمت له!

În cel de-al doilea caz, adverbul *ba* are rolul de contrazicere a negației din propoziția precedentă, devenind astfel o formă de exprimare a afirmației. Aceasta este valoarea pragmatică a lui *ba* din „structura adversativă *ba da*”, care este întotdeauna anaforică, neputând să apară decât „în context dialogal (inclusiv în dialogul mimat în monolog)” (GALR2 2008: 674). Nu întâmplător, am oferit pentru adverbul *ba* din exemplul anterior echivalentul în limba arabă modernă standard بلى „ba da”, considerat „particulă a răspunsului afirmativ”, ce „introduce un răspuns pozitiv după o întrebare negativă” (Dobrișan 2014: 351). *Ba da* are o plajă mai largă de ocurențe, putând apărea nu doar după o interogativă totală la forma negativă, ci și după o aserțiune negativă sau după o structură imperativă negativă, exprimând refuzul sau sfidarea:

– *Nu mai ai pâine?* – **Ba da!** – لا! – لذيكمزید من الخبز؟ أليس – بلى.

– *Tu nu mă crezi.* – **Ba da!** – أنت لا تصدقني – بلى.

– *Nu intra în cameră!* – **Ba da!** – لا تدخل إلى الغرفة! – بلى.

În acest caz, *ba* nu mai funcționează ca un sinonim pentru adverbul de negație *nu* (Dominte 2003: 32), de aici și posibilitatea asocierii lui cu *da* în structura adversativă *ba da*, fără a implica o contradicție. Din aceleași rațiuni, *ba* poate să fie alăturat și lui *nu* în structura adversativă *ba nu*, „fără a produce un pleonasm” (*Ibidem*). Structura adversativă *ba nu* urmează întotdeauna unui enunț afirmativ, fie el asertiv, exclamativ sau interogativ, contrazicând presupoziția afirmativă. Dacă pentru *ba da* se poate găsi ușor un echivalent în limba arabă, și anume, particula răspunsului pozitiv بلى, pentru *ba nu* este mai greu de găsit un echivalent specific, în această situație folosindu-se de obicei profraza لا:

– *Trenul pleacă la ora nouă.* – **Ba nu!** – لا! – يغادر القطار الساعة التاسعة.

– *Tu ai mâncat ciocolata!* – **Ba nu!** – لا! – أنت أكلت الشوكولاتة!

– *Iar ai pierdut cheile?* – **Ba nu!** – لا! – هل فقدت المفاتيح مرة أخرى؟

IV. Concluzii

Acest demers a urmărit câteva aspecte funcționale ale perechii polare *da – nu*, cu corespondentul din limba arabă لا – نعم, atât în context sintactic, cât și în plan discursiv și la nivelul interacțiunii comunicaționale, revelând totodată valențele pragmatice ale celor două profraze simetrice. În analiză, am depistat consecințele naturii anaforice a acestor profraze și conexiunile lor contextuale cu enunțurile antecedente, care pot schimba radical sensul acestor elemente lingvistice aparent simple și transparente. Prezentarea în oglindă a acestor structuri lingvistice corespondente din limba română și din limba arabă modernă standard, cu asemănările și deosebirile inerente, poate să fie integrată în demersul didactic pentru a facilita comprehensiunea, dezvoltând totodată conștiința metalingvistică a studenților arabi care învață româna ca limbă străină.

Referințe bibliografice:

- GA 1966: *Gramatica limbii române*, Vol. II, Ediția a II-a revăzută și adăugită, București, Editura Academiei.
- GALR1 2008: *Gramatica limbii române*, Vol. I. *Cuvântul*, Coordonator Valeria Guțu-Romalo, București, Editura Academiei Române.
- GALR2 2008: *Gramatica limbii române*, Vol. II. *Enunțul*, Coordonator Valeria Guțu-Romalo, București, Editura Academiei Române.
- ABU-CHACRA, Faruk 2007: *Arabic: an Essential Grammar*, London and New York, Routledge – Taylor and Francis Group.
- DOBRIȘAN, Nicolae 2014: *Limba arabă contemporană 2*, Ediția a II-a, București, Editura Pro Universitaria.
- DOMINTE, Constantin 2003: *Negația în limba română*, București, Editura Fundației România de Măine.
- RYDING, Karin C. 2005: *A Reference Grammar of Modern Standard Arabic*, Cambridge, Cambridge University Press.